

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkeket a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egészévre — — — — —	8 kor.		
Félévre — — — — —	4 -		
Negyedévre — — — — —	2 -		
		Kéziratokat nem adunk vissz	

Szt. Erzsébet ünnepén.

A pozsonyi várban 1207-ben nagy öröm volt, ekkor szü-
letett II. Endre és Gertrud harmadik gyermeke.

A kis leány a kereszttségben az Erzsébet nevet kapta s
a katolikus anyaszentegyház nov. 19-ét szentelte emlékének.
És azóta sok hercegnő viselte ezt a nevet, sok koronás fej,
de tán kevés oly dícsően, mint boldogult királynénk Erzsébet,
E két Erzsébet emlékének szenteltük mi is e napot. Az egyiket
korán elvitték tőlünk és a mi dícsőségünk maradt, a másikat ide-
genből hozták hozzánk és egészen a miénk lett. És munkettőnek
emlékét a magyar nemzet kegyelettel és szeretettel őrli meg ;
a költők és művészek pedig bájos alkotásukkal ékítik fel.

Alig született meg a kis Erzsébet, a thüringiai örgróf
udvarában tartozkodó Klingsor minnesänger azonnal megjö-
solta, hogy ez a leány lesz a Lajos örgróf felesége. És
1212-ben Hermann örgróf csakugyan meg is kérte fia részére,
s a kis Erzsébetet dicső gazdag ajándékok kíséretében el is
vitték Thüringiába. A gyermekben azonban annyira kifejtett
a korán felébredt vallásos buzgóság, hogy Lajosnak a ro-
konai ellenségei lettek ennek a házasságnak és meg akarták
akadályozni.

Erzsébetet azonban ezek és más kellemetlenségek sem
riasztották vissza s a koldusok, betegek, árvák, özvegyek ezu-
tán is bő alamizsónában részesültek. A házasság 1221-ben
Eisenachban mégis megtörtént, s Erzsébet most már szeretett
urát is szigorubb életmódra bírhatta.

Ura ugyan nagyon gyakran kifakadt ellene, midőn az
udvari kamara tartalmát nem egyszer teljesen kiosztotta és
szegényeit, betegeit akármily időben és bárhol fölkereste, de
mindvégig gyengéden szerette. Az ifjú férjét boldog otthonából
vallásos érzete és II. Frigyes szentföldi vállalata szőlítették ki.
Feleségétől Schmalkaldenben vett érzékenyen búcsút és azután
többé sohasem látta, mert Otrantóban 1227-ben meghalt. A
megpróbáltatás napjai csak most következtek. Erzsébetet a
sógora Raspe Henrik elítelte, javait lefoglalta, s a királyleány,
négy gyermeknek anyja, magi is mások irtalmára szorult.
A tapasztalt halátlanság nem búcsította s később, mikor 500
ezüst márka jövedelemmel ismét Wartburgba került vissza,
elbocsátotta cselédeit, egyszerű paraszt házban húzódott meg,
jövedelméből kórházat emelt, és minden vagyonát a szegé-
nyek közt osztotta ki, ügyhogy a napi táplálékát kézimun-
ykával kellett megszereznie. A 22—23 éves szép, barna özve-

gyet sokan buzdították a házasságra és sokan kérték meg,
de ő özvegyen élte le még hátralevő napjait, s 1231 nov. 19-én
meghalt. A nép, mely csodatetteit látta, szent életét ismerte,
tömegesen vándorolt a sírjához, hogy annak érintésével a be-
tegségektől megszabaduljon.

IX. Gergely pápa 1235-ben a szentek közé avatta
és egy évre rá sógora Konrad sírja fölé építtetni kezdé az Er-
zsébet templomot, mely 1283-ban elkészülvén, a korai gót iz-
lésnek legtisztább és legszebb alkotása lett. A képzőművé-
szet minden ága igyekezett ezen időtől kezdve az ő bájos
alakját megörökíteni. Magyarországon testvére IV. Béla király
építtet templomot az ő tiszteletére, és ebben az időben igen
sok város és falu vette róla elnevezését. A legremekőbb gót
művészi templom, a kassai dóm is az ő tiszteletére készült és
igen sok festmény, szobor és freskó hirdeti Szt. Erzsébet em-
lékét.

Ezt a nevet adta Miksa bajor herceg is 1837 dec. 24-én
született leánykájának, s a kis Erzsébet dícső védszentjének
erényeiben nőtt nagyra.

1849-et irtak. Possenhofenben vidámban sötöt a nap,
mint hazánk egén. Erzsike a fák lombja alatt keresett mene-
dékét a nap heve ellen. De im a kerítésen kívül egy magas
görnyedt férfi alak látható. Félve közeledik, kalapját leveszi,
s hom'oka mély sebhelyet mutat. Arcát pir futja át, szeme
könynyel telik el, s remegő kezét alamizsna után nyújtja.
Nincs nála pénz! és Erzsébet rohan az ő kedves apjához,
hogy feláldozza rosszul nőtt fogá, melyet azelőtt a leg-
esábitóbb ígéretek mellett sem buzott ki.

A meglepett apa örömmel engedelmeskedik, s az egy
arany fájdalomdíjat 3-ra emeli föl. Erzsike boldogan rohan
a 3 arannyal az idegenhez. Ez pedig imára kulesolja reszkető
kezét, s magyar nyelven mondja: „Aldjon meg téged, te an-
gyali jó gyermek a magyarok Istene és koronázon meg Jé-
zus Krisztus”. S a bujdosó magyar szabadsághős 1867. jun.
8-án Erzsébetnek mint koronás magyar királynéuak hóóolha-
tott. Félkarú, félhábu, görnyedt ősz emberek tudnának ezen
időről beszélni, kik minden dícsőségének és szomorúságának
tanúi voltak.

1849-ben a magyar Genius könnyezve borult a
világosi síkra, s a világosi sík a magyar fegyverek dícsősé-
gének temetője lett. Törött fegyverek, bepiszkolt lobogó, re-
mény nélküli emberek jellemzik e kort. S a kard, mely dícső
csaták során sűrűn osztotta a halált, zörgő rablánc lett szen-

vedő gazdája kezén; s az elnyomott ország sóhaját nem értette senkisé meg. Egy nemzetnek vérzett a szíve s ontott reménytelenül könnyeket. Az isteni gondviselés azonban veltük volt!

Erzsébet szíve nem csak részvételt, hanem esodálattal is el volt telve a lenyűgözött óriás iránt. Az ő szíve békét hozott nekünk, ő a magyarok békeangyala lett. És volt idő, mikor a bécsi udvarnál csak egyetlen jóbarátunk volt és ez Erzsébet volt. S bár sokat kellett szenvednie e miatt, elviselte az ő jóságos szíve, mert tudta, hogy egy nemzet halála kárpótolja érte. Megtanulta multunkat, ismerte szenvedéseinket és megaláztatásunkat, és a fájó sebekre enyhülést hozott. Nem volt örömlök, nem volt bánatunk, melyben Erzsébet részt ne vett volna. A nemzettel együtt könnyeztünk nagyjaink ravatalánál, s együtt örönd nemzeti létünk ezeréves ünnepén. Lelkesít, buzdít, s maga is szorgalmasan tanul, hogy magyarul szóhasáson szeretett magyarjaihoz. Tündökölt az erények gyakorlásában, s hősiessé viselte a megpróbáltatásokat, mikkel az élet oly bőségesen sujtotta. Jóságos volt mint uralkodó nő, önteláldozó mint hitves és anya, s a ki gyermekkorában már vizsgálatást szerzett egy szegény bujdosó magyarnak, az alig egy néhány év múlva egy nemzetnek törlte le könnyeit. És megáldotta a magyarok Istene a magyarok szent koronájával és magyar honanyai erényekkel. Dicső védszentje, Szent Erzsébet, igazán boldog lehetett az Égben, hiszen a mi Erzsébetünk és királynénk élete a vallásos, a jótékony, a valódi keresztény élet volt. És mégsem volt boldog. Szeretett fiának halála rengeteg bánatot okozott neki; megrontotta egészségét, boldogságát, s ő halvány arccal, gyászruhában egy évtizeden át hordozta némán és bámulatos lelki erővel a töviskoszorút. És megkoronázta Jézus Krisztus az ő leányát az ő töviskoronájával.

Orvosai tanácsára 1898-ban Svájcba ment, hogy ott egészségét helyreállítsa, s a 60 éves királynénak ott az egészség helyett a halált kellett megleslnie. A halált, melyet a gaz anarchistának Luccheninek átkozott türe okozott. Ronda vas a legjobb kebelben, a legbámulatosabb szívben, a legáratlanabb női testben! Kik ezek az anarchisták? A társadalom hiénái. Rosszabbak az állatoknál. Sem Istenük, sem hazájuk. Nincs szent semmi előttük, gyűlölik a becsületes embereket, megvetik a társadalmat, családot, a tekintélyt és forradalmat akarnak, melyben kiirtatván a tekintély, a kiéhezettek milliő juthatnak kenyérhez. És nincs fegyver, nincs szurony, nincs hatalom, mely útjokat állhatná. Rendőri szigorral, rendőri erőszakkal békiyót rakhatunk a kézre, de nem a lélekre. A társadalmi életet kell megváltoztatnunk, Istent s a vallásos, erkölcsös életet kell visszahelyeznünk az ő jogaiba, a mi tűzhelyeinkre, a mi szívünkbe, mert csak vallástalan ember képes ilyen aljasságra. Azok az államok, melyek Istent száműzték, az istenfélő, vallásos, erkölcsös nevelést elvetették, eléggé meglakoltak már bűneikért, de kétségbe ejtő ezen anarchisták merészsége és aljassága, melylyel még védtelen, gyöngye nőket is sujtanak. Luccheni sem tudta, mi az Isten, ő is az istentelen társadalom romlott légkörében nőtt fel és vadabb lett a vad embernél, rosszabb lett az ördögénél. Milliők átka kiséri nevét az örök kárhozatra. A férfiak már gyermekkorában meg kell tanulnia, hogy mit tesz másoknak engedelmessé, a parancsaikat szeretettel teljesíteni és mindennemű törvényeknek eleget tenni. Isten

az embert sem teremtette cél és kötelesség nélkül. Nekünk kötelességeink vannak Isten, embertársaink és önmagunk iránt. E kötelességek teljesítésében pedig a főcél Isten legyen, érte tegyünk mindent.

Isten Erzsébetet magas helyre emelte, mert alázatos volt, s a kevélységnek, az aljasságnak, a gonoszságnak lett áldozata. Szomorú vég ez egy szép életnek, de ez az élet legyen nyitott könyv előttünk, melyből a legszebb erények gyakorlatát tanulhatjuk meg. Halála pedig mutassa meg, hogy hová süllyesztheti az embert az istentelen, az erkölcs-telen, a romlott élet. Sírnunk, kövessük!

A hullatott könyvek a szívekből fakadtak, s a milliők sóhaja mintha egy kebelből szakadt volna fel. E kebelbe Erzsébet a szeretet jegyével írta be nevét, s egy nemzet halála örökösödik fölötté mindörökké.

Es ez maradandóbb a márványnál, az ércnél, mert míg magyarok lesznek e hon szent földjén, kegyelettel fogják megőrizni emlékét; a szeretet és hála arany-repkény módjára fonják körül nevét. És ha a fájdalom a mi arcunkra is szomorúságot ró, a keblünkben mély sóhajokban tör ki a bánat, csak Érte történik, ki értünk magyarokért még a megdicsőültek honában is bizonyára imádkozik. Szenteljük tehát mi is e napot az ő emlékére, hiszen mi is a magyar nemzetnek vagyunk gyermekei, hiszen ő a mi anyánk is volt. Így elmondhatjuk mi is a költővel.

„A Te trónod a Golgotba volt,
Kereszt kinja volt az élted;
De egy népet megváltottál
S ez halálid ott lesz véled.“

B. J.

Státuszgyűlés.

(Végo.)

F. hó 13-án délután folytatta és be is végezte a Státusz évi rendes közgyűlésének tanácskozásait. A közgyűlést ezuttal is gr. *Majláth* Gusztáv püspök urunk és br. *Jósika* Sámuel világi elnök vezették.

A délutáni ülésen a tanügyi jelentés további részét tárgyalták le és a zárszámadozokra, valamint a jövő évi költség-előirányzatra vonatkozó bizottsági előterjesztéseket vitattak meg. Megejtették azonkívül 3 egyházi és 5 világi igazgatótanácsos választását, valamint a különböző rendes bizottságok megalakítását is, melyekhez ezuttal még egy 12 tagból álló új bizottság is járul azzal a feladattal, hogy a gyulafehérvári „Lycœum Academicum“ ügyét állandó akcióban tartsa.

A délutáni közgyűlés lefolyásáról a következő tudósításunk számol be:

Délután 4 órakor nyitotta meg gr. *Majláth* Gusztáv püspök a róm. kath. Státusz évi rendes közgyűlésének folytatását, br. *Jósika* Samu világi elnök társelnökségével.

Folytatták a Szent-József fővelő-intézet ügyének del előtt megkezdett tárgyalását, a 15-ös bizottság az új intézet építésének kérdését elejtendőnek véleményezte.

Br. *Rudnyánszky* József csatlakozik a 15-ös bizottság véleményéhez, mert az építés és berendezés tervbe vett költségei nagyon megerheltek a már is eléggé igénybe vett tanulmányi alapot. Nem véli oly nagyon tarthatatlannak az intézet mostani állapotát, bár nem zárkózik el az elől, hogy valami módon a pedagógiai követelmények szempontjából javítsanak az intézet jelenlegi viszonyain. De ha délelőtt nagy

felbuzdulással határozták el, hogy Gyulafehérvárt egy kath. egyetem állíttassék fel, semmi sem indokolhatja, hogy annak egy Kolozsvárt létesítendő új főnövelé intézettel eszmájanak konkurrenciát. Mindezek folytán csatlakozik a 15-ös bizottság véleményéhez, a mely nem zárja ki Farkas Lajosnak a telek eladását célzó indítványát.

Br. *Jósika* Samu elnök helyesli Rudnyánszky József br. véleményét. Igaz, hogy az intézet mai állapota megkövetelné már az újítást, de a finánciális szempontok döntöttek a bizottságban. Mivel tán most kínálkozik alkalom a telek kedvező értékesítésére, szintén pártolólólag ajánlja Farkas Lajos dr. indítványát.

Ugron Gábor úgy véli, hogy nincs megérve még eléggé a kérdés. A mostani helyzet nem tartja alkalmasnak modern nevelőintézet létesítésére. Fejtegeti a nevelőintézetek feladatát és jól felfogott célját. Javasolja, hogy a kérdés utasítások vissza újabb tárgyalás végett az igazgató-tanácsához.

Cs. *Szabó* József, minthogy most értesül, hogy a telek jól értékesíthető volna, szintén az eladás mellett van, a mit azelőtt a bizottság tárgyalásánál nem vehettek kombinációba.

A közgyűlés határozata értelmében az ügyet az igazgató-tanács újabb megfontolás tárgyává fogja tenni.

Az internátusokról szóló jelentést, köszönetet mondva a kegyes adományozóknak, a közgyűlés tudomásul vette.

A tanítóképző-intézetekről szóló jelentést a bizottság véleménye alapján tudomásul veszik. Dr. *Bánffy* Zsigmond bizottsági előadó jelenti, hogy a kántortanítói nyugdíj-alapra nézve most folynak a tanácskozások.

A nagyszebeni Teréz-árvaház igazgatójának fizetését véglegesen és a nyugdíjalapba felvétellel, 2400 koronára emelik fel.

A Státus alapítványi uradalmának állapotáról szóló jelentések rendjén *Betegh* Sándor szóval fel és magának tartja a radnóthi uradalom 3 százalékra tett jövedelem előírnyzatát, holott 2 százalékot alig hoz. Az egyes uradalmak számadásának részletezését kéri. Felhívja a figyelmet arra, hogy a bilaki állami bérlet meg fog szűnni, s így célszerű volna a radnóthi birtokot ajánlani fel bérletre.

Br. *Bornemisza* Elemér jöszágigazgató felvilágosítást ad a több költségves befektetés folytán előállt kiadási többletről, gazdasági bevételek és kiadások könyvelési módjáról a terményekre vonatkozólag. A bilaki bérlet később jár le s így az igazgató tanácsnak alkalma lehet intézkedni.

A jelentéseket a *Betegh* Sándor által ajánlott bérletkérdés figyelembevételével, tudomásul veszik.

Az igazgató-tanácsosok választására beadott szavazatok eredményéről *Matskássy* Pál, a szavatszédő bizottság elnöke, teszi meg a jelentést. A szavazás eredményeként *Majláth* püspök kijelenti, hogy igazg.-tanácsosokul megválasztának:

Egyháziasok: *Bíró* Béla, *Fabian* Sándor, *Tamási* Aron.
Világiak: *Pótsa* József, *Mikó* Bálint, br. *Jósika* Gábor, dr. *Torma* Miklós, *Pap* Farkas.

A kisküküllővármegyei Alsó-Bajomban az állam által felállítandó népiskola céljaira a megajánlott telek átengedése és az építési anyagok kiadása iránt intézkedett az igazgató-tanács. A gyűlés ezt tudomásul veszi, hálás köszönetet mondván gr. *Majláth* püspöknek a népiskolák javára tett sok ezer koronára rugó segélyezésért.

A tükzár elleni önbiztosításról szóló jelentés tudomásul szolgál.

Az értékpapírok konvertálásával a legelőnyösebb ajánlatot tevő Erdélyi bank-ot bízta meg az igazgatótanács. Összesen 432.320 korona érték konvertáltatott. A tőkennyereség 12.482 kor. 20 fl., a mi a konvertált érték 2,8%-át teszi. A kamatvesztéség 1662 korona.

A gyűlés a konvertált helyesléssel tudomásul veszi.

Az alapítványi uradalmak zárszámadásáról, a státus-alapok költségelőirányzatáról a számvizsgáló-bizottság jelentését

Merza Lajos teszi meg. Javasolja, hogy jövőre a számvizsgáló-bizottság elé ne csak a könyvbéli számadatok terjesztessenek, de a ténylegesen vagyon megvizsgálását is alkalma legyen teljesíteni.

Ugron Gábor szerint ez a kívánság nem a zárszámadásokra, hanem a vagyon-lettára vonatkozik. De szükséges, hogy ne csak a könyvviteli adatokat nézze meg a bizottság.

Pál István ig.-tanácsi előadó részletes felvilágosításokat ad arról, hogy a státusvagyon kezelése és ellenőrzése mily pontos és szigorú rendben történik.

Hozzászólnak e kérdéshez *Pótsa* József, *Kapdebő* Ferenc. Br. *Jósika* Samu elnök kijelenti, hogy oly teljes rendben van a vagyonekezelés, hogy bármely percben a bizottság megvizsgálhatja és megkaphatja a szükséges adatokat.

Betegh Imre a törzsvagyonnól leltár készítését óhajtja.

Br. *Rudnyánszky* József tudja, hogy a vagyommérleg készítése folyamatban van. Ajánlja, hogy a cselekvő hátralekötök címén már régi eredetű dubiosus követelések, a jogtanácsos megballgatásával irassanak le, a magán tartozások okmányai számbavétessenek. Az értékpapírok egy törzskönyvbe iktatandók be. Be kell venni az ingatlanokként szereplő épületeket, valamint a házikézelés forgó tőkét is. Ez nagy munka és megnyugszik azon kijelentésben, hogy folyamatban van.

Pál István jelenti, hogy a törzsvagyon anyakönyvelve van.

Ugron Gábor az állami kezelés mellett is szükségesnek látja az okmányok számadás vezetését és ezt betartani kívánja.

Br. *Béla* felvilágosít, hogy hiába nem történt, az okmányok mind meg vannak. Indítványozza, először, hogy jövőre írjanak fel a miniszteri számvevőséghez, hogy az ide vonatkozó okmányokat bocsássa a bizottság rendelkezésére, másodszor, hogy a jövő évben a vagyommérleget be kell terjeszteni.

A közgyűlés ez indítványt elfogadja.

Az alapítványi uradalmak jövő évi költségelőirányzatánál *Ugron* Gábor fölöslegesnek tartja az üzemtveret, mely ugy sem tartható be.

Rudnyánszky József br. szükségesnek látja ezt a költségelőirányzat szempontjából is.

Br. *Bornemisza* Elemér jöszágigazgató nem lát az elkészítésben nagyobb nehézséget.

A bizottság jelentését elfogadják.

Az alapok zárszámadásait elfogadják és a költségvetés től fog terjesztetni a Felsőházhoz jóváhagyás végett.

Gr. *Majláth* Gusztáv püspök tudarja, hogy az ig.-tanács pénteken délután 3 órakor gyűlést fog tartani.

Ezután megalakítják a bizottságokat következőleg:

Igazoló bizottság: *Betegh* Imre, *Kovács* Lajos, dr. *Szamosi* János, dr. *Ujfalussy* József, *Török* Bertalan.

Tizenötös bizottság: *Egyháziasok*: *Ferenczy* Károly, *Gidófalvy* Gergely, *Kovács* Lajos, *Bárany* Lukács, *Péter* József. *Világiak*: gr. *Béldi* Kálmán, dr. *Báuffy* Zsigmond, dr. *Kunle* Tivadar, gr. *Lázár* István, *Pekri* Sándor, br. *Rudnyánszky* József, Cs. *Szabó* József, *Betegh* Imre, gr. *Zichy* István, *Kiss* Bálint.

Tanügyi bizottság: *Bándy* Vazul, dr. *Erdélyi* Károly, dr. *Cserői* Béla, *Ferenczy* István, *Pál* Antal, *Pál* Gábor, *Soó* Gáspár, *Prokupek* Sámuel, dr. *Bilinszky* Lajos, *Hassák* Vidor, *Misz* Olyér, *Karácsony* József.

Számvizsgáló bizottság: *Korbuly* Bogdán, *Kozár* Ferenc, dr. *Mály* István, dr. *Menyárhth* Gáspár, *Merza* Lajos, *Szvacsiná* Géza, *Sueckheil* Gyula, *Marosi* Ferenc, *Szentpéteri* János.

Második fokú bizottság. Elnök: *Szabó* József. *Tagok*: *Gidófalvy* Gergely, *Jánosy* Sándor, gr. *Lázár* István, *Kovács* Lajos. *Póttagok*: *Török* Bertalan, *Zomorá* Dániel.

A *Fogarasy* alap céljának megvalósítására kiküldött bizottság: Br. Jósika Samu, dr. Farkas Lajos, Mohay Sándor, gr. Kornis Viktor, Fábian Sándor, dr. Ujfalussy József, Biró Béla, Pál István, Ugron Gábor, Kiss Balint, br. Rudnyánszky József, dr. Szamosy János.

Végül gr. *Mafláth* Gusztáv püspök, szíves köszönetét fejezve ki br. *Jósika* Samu világi elnöknek, ki fáradságtalan buzgósággal szentelt tevékenységét a Státus ügyeinek, ép úgy az igazgatási tanácsnak és minden tisztviselőjének, valamint a státusgyűlési tagoknak szíves érdeklődésükért, — a közgyűlést 6 órakor bezárja. (Zajos éljenzés.)

A közgyűlés az elnökök lelkes éltezésével oszlott szét.

A III. kath. nagygyűlés határozatai.

A katolikus nagygyűlés utolsó ülésén hozta meg a szakosztályokban előkészített határozatait. Ezek szakosztályok szerint a következők:

1. Szakosztály, a katolikus irodalom, sajtó, művészet érdekében négy határozatot hozott. 1. Van-e jogosultsága a hitnek a tudományok körében? Előadó: *Vajó* József dr. prémontrei kanonok. Határozat: a) Oda kell törekedni, hogy a hiten előadása a középiskolákban a többi tárgyak tanításával mindig arányos legyen. b) Minél előbb szerveztesse az egyetemi hitésznoki állás s az egyetem bíbelészeti karánál egy apologetikus tanszék, hogy így az egyetemi ifjúságnak s a művelt közönségnek mód nyujtassék arra, hogy a hit ellen felhozható ellenvetések tarthatatlanságát belátassák.

2. A katolikus népirodalomról és népkönyvtárakról. Előadó: *Székely* János dr. Határozat: a) A Kath. Egyesületek Országos Szövetsége figyelemmel kísérelje mindazokat a munkákat, melyeket az országban részint a kormány, részint különböző egyesületek által fölállított népkönyvtárak részére adnak vagy ajánlanak, hogy amennyiben a kath. egyház és vallás ellen támadást foglalnak magunkban, arra az illetékes körök útján a népet figyelmeztethesse. b) Szükségesnek tartja, hogy a Kath. Egyesületek Országos Szövetsége állítsa össze és évről-évre egészíttesse ki azoknak a munkáknak jegyzékét, melyeket a népkönyvtárak számára ajánlhat. c) A Katolikus nagygyűlés fölkeri a Katolikus Egyesületek Országos Szövetségét, hogy a népkönyvtárak mentül nagyobb számu felállításában tevőlegesen közreműködjék.

3. A vallásos művészet feladatai s jelenlegi hanyatlásának okai. Előadó: *Piszer* Imre dr. ciszt.-r. igazgató. Határozat: a) Mondja ki a Katolikus Nagygyűlés egy keresztény alapon álló esztétikai mű megírásának szükségességét, mely tudományos készültséggel, de azért népszerű s tájékozottan a közönséget a keresztény vallásos művészetek lényege, feladata stb. felől. b) Mondja ki a Katolikus Nagygyűlés annak szükségességét, hogy a keresztény alapon álló folyóiratok, újságok szigorubb kritikával igyekezzenek megkülönböztetni a keresztény vallásos műveket azon művektől, melyeket tévesen hirdetnek ilyennek.

4. Az ifjúsági irodalomról és ifjúsági könyvtárakról. Előadó: *Andor* József, főgymnáziumi tanár. Határozat: a) Kéressék fel a Szent-István-Társulat tudomány- és irodalmi osztálya, hogy az ifjúsági iratok kiadását kiváló katolikus írók bevonásával szélesebb alapon folytassa olyképpen, hogy ne csak szépirodalmi, de tudományos munkák is adassanak ki, az ifjúság felfogásához mért könnyed, érdeklődést keltő modortan. b) Szükségesnek tartja a Nagygyűlés egy katolikus jellegű ifjúsági lap kiadását. Ennek előkészítésével — esetleg a meglévő alapon — a nagygyűlés végrehajtóbizottságát bizza meg. c) Az ifjúsági illetve önképzőköri könyvtárak kath. intézetekben csak szigorúan katolikus szellemű szépirodalmi és tudományos műveket foglalhatnak magukban. Ezek életbeléptetése céljából fölkeretnek a magas

püspöki kar és a hazai tanítórendek főnökei, hogy a fenntartóságok alatt álló középiskolák ifjúsági könyvtárainak sürgős revízióját rendeljék el. d) Szükségesnek tartja a Nagygyűlés egy katolikus ifjúsági könyvtárak szervezését s ezzel kapcsolatban a könyvpiacra megjelenő összes ifjúsági iratok szemmel tartását. Mindkét cél kivételére a Szt.-István-Társulat tudományos és irodalmi osztályát kéri fel, mely kebelőbb legkönynyebben megalkalítja az ifjúsági iratoktat bíráló bizottságot, illetve a jelenben működő bizottságok hatáskörét az összes bárhol megjelenő ifjúsági iratokra kiterjeszti.

II. Szakosztály, a katolikus nevelés érdekében három határozatot hozott. 1. A katolikus tanítóképesítés. Előadó: *Guzsvenitz* Vilmos képezdei igazgató. Határozat: a) A katolikus Nagygyűlés a tanítóképzés és képesítés jogához törehtetlenül ragaszkodik és tiltakozik minden olyan törekvés ellen, mely a katolikus egyház ezen természetes és törvényesen biztosított jogának megszorítására, vagy megszüntetésére irányul. b) Tekintve a katolikus szellemű tanítóképzés nagy fontosságát, katolikus tanítóképzők felállítását, fentartását és a modern igényeknek megfelelő színvonalra emelését előadhatatlan szükségnek tartja.

2. A történelem tanításáról. Előadó: *Újházy* László áll. főgymn. tanár. Határozat: A III. Országos Katolikus Nagygyűlés méltányolja a történelem tanításának fontosságát a vallásos és hazafias nevelés-oktatásban. Mivel azonban csak a hamisítatlan igazság szellemétől áthatott történelem válhatik igazán az élet tanítójává, szükségesnek tartja: a) hogy az ifjúság balteletéktől és céltalan fordítéktől ment történelemre tanítassék. b) hogy a történelem tanításának alapjául az iskolákban vallásos és hazafias, de mindamellelt pártatlan szemléiben itt iskolai könyvek szolgáljanak.

3. A tankönyvek szelleméről. Előadó: *Pöbnyi* Antal kegyesrendi főgymnáziumi tanár. Határozat: a) A középiskolai tantervben edül kitűző általános műveltség az ifjúság vallásékesítés nevelésére nem elegendő, mivel pedig a haza javára első sorban érényes embereket kell nevelnünk és *Széchényi* szerint „a keresztény vallás a legegészségesebb és legheghszabb életidőt igéro alapja a nemzetnek”, — mondja ki a Nagygyűlés, hogy szükségesnek tartja a keresztény alapon álló tantervet és tankönyveket. b) A meglévő jó irányú tankönyveket pártolja s elterjedésüket minden föle telhető módon előmozdítja.

III. Szakosztály. A keresztény szocialis és charitatív tevékenység érdekében öt határozatot hozott. 1. Legsürgöesebb teendők a keresztény akció terén. Előadó: *Grossvölgy* Sándor dr. győri kanonok. Határozat: A Katolikus Nagygyűlés mélyen át lévén hatva azon tu latról, hogy a keresztény szocialis akciót minden téren a legintenzívebb módon kell épölni és a népet a szocialdemokracia vallásellenes irányzatával szemben megvédelmezni, mint legsürgöesebb teendőnkre e téren, a kath. társadalom figyelmét a következőkre hívja fel: a) Megújítván a meglévő nagygyűlések határozati javaslatait ezuttal is azon óhajnak ad kifejezést, hogy gyárés ipartelepeinkben, de első sorban a székessövárosban katolikus, vagy keresztény jellegű munkás egyesületek és szakkörök szerveztesenek s emel fogva felszólítja a katolikus köröket, hogy ott, hol a körülmények követelik, ilyenmü egyesületek létesítését előmozdítsák. b) Szükséget látván a katolikus nagygyűlés annak, hogy ipar- és munkásaink, a keresztény szocialis reformmunka terén kellő kiképzést nyerjenek, felszólítja a kath. legényegyesületeket, munkásköröket, hogy kebelttükben népszert szocialis előadásokat és vitaestélyeket rendezzenek és az arra alkalmas tagoknak szocialis kiképzését felkarolják. c) A Katolikus nagygyűlés a szocialis akcióba a női munkások szervezését is óhajtván felölelni, felszólítja a kath. nőegyleteket, hogy tevékenységük tárgyává a női munkások védelmét is és ahol a körülmények követelik, létesítsenek kath. munkásnöket védő egyesületeket.

2. Az egyleti ipari munkaközvetítésről. Előadó: *Németh János*, legényegyleti elnök.

Határozat: a) A Katolikus Nagygyűlés az egyleti ipari munka közvetítését s annak országossá tételét szükségesnek tartja. b) Szükségesnek tartja továbbá a Katolikus Nagygyűlés a budapesti ipari munkaközvetítő intézettel ezen intézet szabályzatának 21. § a alapján létesítendő kapcsolatot. c) A Katolikus Nagygyűlés óhajtja, hogy azok a kedvezmények, melyekben a budapesti (ipari) munkaközvetítő-intézet részesül, ezen intézettel kapcsolatosan létesítendő egyleti ipari munkaközvetítő-intézetre is kiterjesztessenek. d) Az egyleti ipari munkaközvetítés megvalósítása ügyében a Kath. Legényegyletek Országos Szövetségének folyó évi augusztus 27-én hozott határozatahoz a Nagygyűlés hozzájárul és a szervezés munkálatainak fogatósításával a Katolikus egyesületek Országos Szövetségének igazgatóságát bizza meg.

3. Az iparos-pövéndékek gondozása. Előadó: *Pokoony Manó* dr. Határozat: A Katolikus Nagygyűlés a társadalmi feladatok fontos részének tekinti az iparos-pövéndékek gondozását és evégre melegen ajánlja az inasokat védő egyesületek, illetőleg inas-otthonok szervezését.

4. A katolikus társadalmi tevékenység és a kivándorlás. Előadó: *Kirschanek Ödön*. Határozat: A III. Országos Katolikus Nagygyűlés szociális szakosztálya szükségesnek tartja: a) a kivándorlásnak külön törvénnyel való szabályozását, mely a kivándorlóknak úgy anyagi, mint erkölcsi érdekeit megvédeni van hivatva; b) minthogy tapasztalat szerint a katolikus társadalmi tevékenység a nép gazdasági ismereteinek gyarapítására s anyagi érdekeinek gondozására alkalmas eszköznek bizonyult, szükségesnek tartja a katolikus társadalmi tevékenységnek hazánk kivándorlási területein való fokozott kiterjesztését.

5. Kath. siketnéma-intézet. Előadó: *Klug Péter*, igazgató. Határozat: A III. Országos Kath. Nagygyűlés — tekintettel arra, hogy hazánkban a róm. kath. vallású tanulócsapatok körében lévő siketnéma-ak még csak alig 10 százaléka részesül oktatásban s még több mint 2000 szerencsétlen kitanúza az emberi társadalomból minden tanítás nélkül a legnagyobb tudatanságban és emberietlen sorsban kénytelen nyomorogni — szükségesnek látja egy róm. kath. vallású siketnéma-intézetnek mielőbbi föállítását. E célból felkéri a Kath. Egyesületek Országos Szövetségét, hogy: a) lépjen érintkezésbe az egyes egyházmegyékkel egy-ily intézetnek létesítése iránt; b) hívja fel adakozásra az egyházejedelmeket, a katolikus főurakat, papságot és híveket; c) alakítson egy külön bizottságot, amelynek feladata leendő, hogy az intézet alapját megvesse.

TANITÁS ÜGY.

Tanítóegyleti közgyűlések.

A kézdi-orbai róm. kath. tanítóegylet f. hó 10-én tartotta fennállásának 25 éves évfordulóját; e napon az egyesület minden tagjának szívét az öröm árja töltte el; hisz érezte lelkében mindegyikük azon mély hálát, melylyel most imát kell rebognunk az égi trón zsalmolyához azon kegyelemért, hogy egyesületünknek megérni engedte a lefolyt 25 évet. Huszonötévi terhes és farszító munka mily elismerésre méltó már az egyesek életében is; s mennyivel nagyobb elismerést érdemel egy egyesület munkálkodása akkor, midőn azt a népnevelés fontos és magasabb hivatásában töltötte el. Ily nemes és szent érzelmek közt gyülekeztek az egyesületi tagok úgy, mint nagybecsült egyházi és világi vendégeink is Kézdi-Szentlélek községbe, hol ezen évfordulati ünnep megtartandó vala. Délölel 10 óra tájban indult az iskolából az impozáns menet a hit, remény és szeretet hármias jelvénye alatt az Isten házába, hogy ott a szív legtisztább érzésével

mondjon hálát az Istennek mint minden jó adójának. Az énekes szentmisét Markaly Antal szentléleki plébános mondotta, mely alatt az egyesület dalosköre énekelte az áhitat megható erejével szépen, összhangozóan. A szt. mise elvégzése után a szépen feldíszített gyülesterembe vonult be az egyesület, — hol a „Hymnus” éneklésével kezdetét vette az ünnepi közgyűlés. Ezután az egyesület buzgó és munkás elnöke tartott ünnepi beszédet, melyben szívének egész melegével és szeretetével emlékezik meg az ünnep magasztosságáról. Híven ecseteli a kath. tanítói hivatásnak fúttóságát és mindnyájának lelkére köti, hogy minden kath. tanítónak vezéreszméje Jézus legyen, hogy ezen üdvözítő névvel felvértezve biztosan haladhassunk ez élet küzdelmeiben. Ez után az egyesület dalosköre énekelte Huber „Fohászat.” Majd Szabó Antal egyleti jegyző olvasta fel az egyesület 25 éves történetét felemlítve mindazon eszméket, melyek a 25 év alatt az egyesület életében felmerültek. Az ünnep 5-ik pontja az „Orszálan valászat” zongorajáték volt, melyet négy kére Fejér Irén és Szabó Annus tanítónő kisasszonyok adtak elő. A jól választott darab gyönyörű futamait, valamint a szép összhangoztos előadás egészen lebilensélték a hallgatót. A hatodik pont egy ezen a kalmra irt igen szép óda volt Bálint Györgyöt, melyet Bartha Agoston veterán kariatáradott elő kellő hatással. Ereket után az elnöki zárószó következett; ugy ezt mint a tárgysorozatot a „Szózat” lelkes elneklése zárta be. A gyűlés folyamán a haromszékmegyei ált. tanítóegylet kiküldötte M. Székely János elnök üdvözölte az egyesületet, az alesiki r. kath. tanítóegylet kiküldöttei nevében Tódor István elnök tolmácsolta a testvéregylet üdvözlését. — A gyűlés véget érven, mintán a jelenlevő tagok egy csoportképen megörökítették az ünnepiséget, — az elmaradhatatlan közebed következett, melyből a jó kedélyhangulat sem hiányzott. Az ebéd folyamán egy nemes imdítvány is tétetett Rapolthy Ferenc nyújtódi plébános által és pedig az, hogy a kantai fogymasiumnál egy 100 koronás alapítvány tétessék oly föltétellel, hogy annak évi kamatját minden évben egy tanítónak jó magaviseletű és szorgalmas gyermeke élvezze. S ez alkalommal a célra be is folyt 62 kor. 80 fillér, melyet az egyesület egészít ki 100 koronára. Ily jó hangulat és kedves emlékek között távoznunk szívtünkben ama feltevéssel, hogyha állhatatosak leszünk a hitben, kitartók a munkába, még megerjük újra a 25 évet; hogy ezt a jó Isten mindnyájunknak adja meg, szívből kívánom.

Szabó Antal
egyl. jegyző.

*

Az alsófehérmegyei r. k. tanítóegylet f. hó 20-án Borbándon tartotta őszi közgyűlését. A gyűlést szentmise előzte meg, melyet Butyka Sándor plébános mondott. Ezután az iskola szüköske helyiségébe vonultunk, a hol Antal Károly borhádi tanító sikerlült tanítási tartott a III. osztályban a magyar nyelvből. A bírát kapasan megbeszélés tárgya volt, hogy miképen lehet a magyar nyelvet idegen ajkúkkal elsajátíttatni. Ez a fontos kérdés pályateteink során is tárgyalás alá fog kerülni, s annál nagyobb érdekfűdésre számíthat, mert nem magyar ajkúak az alsófehérmegyei iskolákban mindenütt vannak. A gyakorlati tanítás ezen folyamatban volt, a mikor kegyelmes főpáztörünk is megtszerte gyűlésünket magas megjevésével. Odaadó figyelemmel és érdekfűdés hallgatta meg a gyakorlati tanításnak hátralevő részét és annak végével az elnöki megnyitót. Majd ez utóbbihoz fűzve szavait buzditólag szólott a jelenlevőkhez és nemes bévvel figyelmeztette a tanítókat azon kötelességekre, melyek a magyaros irányú népnevelés terén kíván az alsófehérmegyei r. k. néptanítókra várakoznak. Lelkes buzditása után kiosztásra kerülő pályadíja helyett hasonló céllal ismét 30 koronát adományozott. Bucszóul az egyes tanítókhöz is intézett néhány kegyes szót. Főpáztörünk magas jóindulatának ez újabb nyitványulása mindnyájunkat a legmélyebb hálára kötelez és hathatósan indít, hogy a nép-

iskolai oktatás nehez, de fontos munkájában lankadatlanul működünk.

Püspök urunk távozása után Szász K. gyulafehérvári tanító „Pestalozi mint atya” címen írt dolgozatát olvasta fel, melyben kivált azt tüntette föl, hogy Pestalozi miféle eszközökkel kívánt hatni növendékeinek erkölcsi kifejlődésére. Ugy ez, mint kivált Molnár G. magyarigeni tanító felolvasása („Miként neveljünk az iskolában, hogy annak hatása legyen a nép erkölcsére?”) nagy helyesléssel találkoztak.

A pályatételek közül csak egyikre érkezett be pályamunkánk. A 20 korona pályadíjat Szász Károly nyerte el „Minő befolyást gyakorol a szülői ház a gyermek erkölcsi nevelésére?” c. dolgozatával.

Az egyházmegyei r. k. tanítók egyesületének új alapszabály-tervezetét a gyűlés változatlanul elfogadta. — A külföldi esepeskerületi tanítóegyesületnek a tanítói fizetések javítására vonatkozó indítványát bizottság fogja előkészíteni. — Új tagokul jelentkeztek Resch Lőrinc szászsebesi és Molnár Géza magyarigeni tanítók. — A jövő gyűlést Újvácon fogjuk tartani a jövő év májusában. — Az új pályadíjak kiállításához hozzájárult Imets F. Jákó apát, főesperes úr is, a ki 10 korot ajánlott fel. A pályakérdéseket minél hamarabb a tagok tudomására juttatja a bizottság.

XIII. Leo mint tanító.*)

A folyó évben az egész világ megünnepelte XIII. Leo pápaságának 25 ik évfordulóját; megünnepelte a magyar kath. egyház, megünnepelték az iskolák és testületek. Örömmel kell visszaemlékeznünk arra az egyetemes, világszerte megnyilatkozó ünnepi hangulatra, arra a hatalmas zárandók selegre, mely az öt világrészről özönlött kétesökajával XIII. Leo trónjához: a földön az egyedül marandó trónhoz, bemutatni az emberi nem legszebb közérzelmét: halálig tartó ragaszkodást Jézus Krisztus földi helytartójához.

Főtisztelendő és Tek. Tanítóegyesület! Mi még mint tanítóegyesület nem ünnepeltük meg e jubiláris évfordulót; nekünk nem volt alkalomunk Rómában Ő szentségének trónja elébe meghatottság közben leborolni; nem volt alkalomunk itthon ünnepélyt rendezni, szeretettel és ragaszkodásunk tiszozlopával Rómáig világnani, tüzös lelkeséssel megesküdve felkiáltani: „Ki szakít el minket Krisztustól és földi helytartójától?”

De most, midőn a jó Isten összehozott bennünket, részint azért, hogy a testvériség, a pályaazonosság öntudatát és rokonérzelmet bennünk megújítsa és megrönsítse; részint pedig azért, hogy ezen testvériség, pályaazonosság öntudatában és érzelmében ünnepeljük meg a Krisztus után l. globb tanító uralkodásának 25. éves évfordulóját: ünnepeljük meg azt hívő lelkek rendületlen szeretetével s vigytk magunkkal ezen pályai ünnepélyről azt a megújított meggyőződést és tanítói érzelmet, hogy közüllünk csak az Krisztusnak és az Ő helytartójának segédtanítója, rendes munkatársa, aki azt hiszi és tanítja közüllünk az iskola kathedráján, esádjában és a társadalomban, a mit legfőbb tanítónk: XIII. Leo hisz és tanít.

Melözve a jubiláló nagy pápa minden más irányú, halhatatlan érdemeit és dicsőségét, én róla mint tanítóról akarok megemlékezni röviden, egy-néhány egyszerű gondolatörredékben.

Kedves Barátaim! Ha önök közül valamelyik tanító megéri tanítóskodásának 25-ik évét, úgy e bár valamelyes megmagyarázhatlan hangulat lép meg szívére. Istenem! 25 év, milyen sok idő! Mennyi poros, kibaszna! „Egőt kellett beszélnöm az iskola falai között!?” Mennyiszor fáradtam ki a sok beszédől; hányszor kelle magamat türelemre, szelidre csitítani; hány támadásnak, gyanúsításnak, lenéző megvetésnek valék kitéve a szülők és mások részéről!

Ünnepi beszéd, melyet elmondott Karácsony József a csiki tanítói közgyűlésen. XIII. Leo pápaságának 25 éves évford. alkalmából.

Családomban betegség, halál, szegénység, sőt éhség is hányszor szoriták össze keblemet. Ezek jutnak eszébe a 25. élet ünnepelő tanítónak s ha egy-két jó tanítótárs hozzá megy s hozzámennek tanítványkái és fűződik őt a 25 éves magvetőt, velük együtt sír és örvend.

Ime egy egyszerű tanítónak ünneplése. Ehhez hasonló XIII. Leo pápaságának 25 évfordulója ünneplése is. A nagy szellemek nagy emlékező erővel bírnak és eredeti alakban ujlódnak föl bennük a nagy csapások emlékei.

Ezébe jut XIII. Leonak is: Istenem! mi az oka, hogy ezek, meg ezek a népek az evangéliom tanítókat kipusztítják s visszádnak az állatiasság sírjába? Istenem mi az oka, hogy egy-egy államkormány vakmerően neki rout az isteni törvénynek és helyébe rögeszmékből, agyremékből csinál törvényeket? Istenem! Mi az oka, hogy a rám bízott emberiségből milliók vesznek el céljuk és méltóságuk tudata nélkül, szentségek nélkül? Ezek között tanítók is!

Mert XIII. Leo pápa nem egy kis falu tanítója, hanem az öt világrészé; nem 80—100 gyermek lelkiképzése van rábízva, hanem 2500 millió léleke; ennyit tanít és nevel Ő a világ iskolájában Szent Péter kathedrájáról.

Tanítja és fegyelmezi az ő nemzetét, midőn Olaszországban így szól: „Épen azok közülök ki a kath. kated. a községi iskolákból, kik arra volnának hivatva, hogy a római polgárság valódi érdekeit előmozdítsák... s nem veszik figyelembe, hogy mily káros benyomást tesz a gyerekekre, ha ezek azt látják, hogy a vallásoktatás nem reszult azon méltóságban, melyben a többi tantárgy... hogyan lelkesedjék a gyermek olyan tantárgyért, mely iránt az iskolai hatóság hideg és ellenséges.”

Hazája iránt előszeretettel megpecsételi azzal, hogy elemi kath. iskolák állítására 10,000 lírát fizet le egyszerre.

Tanítja és fegyelmezi Franciaországot, melynek kormánya 25 ezer egyházi tanítót kivár az iskolákból és kereszténytelen sapon más tanítókat alkalmaz; a világ tanítója számára, mint barsonszóra a francia püspöki kar és a nemes gallvéri főúri katonaközpontok kilépnek a küzdő porondra, iskolákat állítanak, tanítanak, képeznek és nem engedik a franciz nemzet virágát: az ifjúságot letarolni a közömbös tanítók kezével. (Fűssy Tamás idézett mű: 55 lap.)

Tanítja és fegyelmezi Belgiumot, midőn kormánya a kath. tanítót hevesen megátalja, kormányok tanítója; a a félvilág hataimai az ő iskolájában nyírik a korrek szellemet és fegyelmet; szereti, iuti, figyelmezteti az engedetlen tanítványokat s bár mekkora hibát kövessenek el tanítói tekintély ellen, nekik megbocsát, támadásukat apostoli áldásával, imával s feloldozással viszonozza.

Mi ilyen tanítók vagyunk-e? Emelünk-e védőszót, mikor a saját tulajdon jogunkról van szó a társadalomban?

Emelünk-e védőszót, a mikor a pedagógiai biztos tudásunkat kicsinylik a sötét szellemek? Emelünk-e védőszót mikor kath. hitünk egyes és legfontosabb elveit, melyekkel pedagógiánk vérokonszban áll, — a f. világosulatlan hienecgők, nyelvükkel vesztőhelyre viszik?

Emelünk-e védőszót, midőn vallásos és egyedül hazafias nevelésünket kritizálják az útszéli tudákosok?

Most a választ fűggeszük fel s feleljünk a jövőben e kérdésekre.

Önök Kedves Barátaim! A tanítóképzőben tanulták a logikai és lélektani tudományokat. Ugy-e bár elismerik, hogy e két fontos bölcséleti rész tudása nélkül a modern paedagogia nyeletlen kés penge nélkül.

Elismerik, hogy a logika és lélektan oly kard a nevelés tudományban, mely nélkül a nevelési cél gordiusi csomója soha meg nem oldható. Nos méltóztatnak tudni, hogy a modern kath. paedagogiába ki üntötte a versenyképes szellemet, a halhatatlan erőt, mely minden más neveléstani irányzatot tulszárul örökjellegeivel?

XIII. Leo, a nagy a zenialis scholastikus bölcselő, 1879-ben kiadja „Aetarii Patris”, kezdetű enegelikáját s eb-

ben a keresztény világ lelkére köti, hogy az iskolákban aquinói Szent Tamás bölceletét a bölcelelettudomány és módern alapján vegyék.

Országokban egyetek, főiskolák mozdulnak meg e pápai szóra, sietve sorakoznak Szent-Tamás sasszárnyai alá, hogy vele beröpljék az eddig megdermesztő létkérdések titoktette magaslatait.

Magyarországon egy bölceleti új gárda sarjadik fel, a pápai szóra; a scholastikus bölceletnek egy egész csillag-rajja gyul ki, melybe a képzett tanítók illetékesen sorozhatják magukat a logikai és lélektani tudás kapcsán.

(Vége köv.)

KÜLÖNFELÉK.

— **A pápa őszentsége válasza** a státusgyűlés hódolati táviratára, mely még 13-án az esti órákban érkezett Kolozsvárra, a következő:

„Illustrissimo Majláth episcopo Transsylv. Ungheria. Kolozsvár. Tibi Tuisque fidelibus una tecum adunatis, ut de rebus scholasticis et oeconomicis decernant, Beatissimus Pater libenter apostolicam benedictionem impertitur benevolentiae pignus et grati animi testimonium. M. Card. Rampolla.“

Magyar nyelven:

„Méltóságos Majláth erdélyi püspöknek Kolozsvár. Neked és híveidnek, akik iskolai és gazdasági ügyek fölötti határozathozatal végett Veled gyüleseznek a szentséges Atya apostoli áldását küldi, mint jóakarátának zálogát és hálás szívének bizonyítékát. Rampolla M. bíboros.“

— **Magyarhoni Szt. Erzsébet** ünnepét kegyelettel ültük meg. Megemlékeztünk az Arpád-bázi királyleányról, kinek alázatossága, Isten szent akaratján való megnyugvása és élet-szentsége szerezte meg az égi koronát s megemlékeztünk a négy évvel ezelőtt elhunyt felsőcsanak királyaszonynkról, kinek aranykoronáin kívül még két korona jutott: a magyar nép szeretetének fündöklő s az anyai fájdalomnak és szenvedéseknek töviséből font koronája. Ez utóbbit a halál — bármily borzasztó alakban közeledett feléje, — levette sokat szenvedett királyaszonynkról, de a szeretet koronája ott ragyog áldott emléken és az idők végezetéig „fenmarad s nöttön nő tisztá fénye“ . . . Az ünnepi nagyimiséit, melyen az összes iskolák, katonai hatóság s városunk elüljárósága stb. voltak jelen, maga püspök urunk mondotta. A szentmise végeztével a főgymn. ifjúság áldozott feledhetetlen királyaszonynk emlékének. *Bartalis József* ifju tanárúrunk tartotta az emlékbeszédet, melyet szívességéből lapunk élén hozunk. Az ünnepséget püspök urunk is magas megjelenésével tisztelte meg.

— **Szt. Antal kenyere Gyulafehérvárt.** Az 1901. év június 1-től az 1902. jun. 1-ig 2016 kor. 94 fill. gyűlt össze szent Antal kenyérére. Ezen ősszegben a „Hírnök“ gyűjtése: 76 kor. 50 fill., a papneveldék szent Antal periselyből főtisztelendő Soóthy Gyula spirituális ur által: 69 kor. 40 fill., a ferencrendiek templomában levő szent Antal periselyből Barts tanító úr által 52 kor. 64 fill. A szegények szükségletei szerint a következőkre lett kiosztva: Kenyérre 1062 kor. Házi szegényeknek pénzben 586 kor. 38 fill. Ruhakészletre 128 kor. 53 fill. Cipőkre 66 kor. 70 fill. Fára 59 kor. 38 fill. Élelmiszerekre 83 kor. 95 fill. Házberre 18 kor. Utipénzre 12 kor. A kegyes adakozókért mindennap imádkozunk Szent Antal szegényeivel. Adja Isten, hogy minél többen érezzék e csodatevő szent hathatós pártfogását. S. J.

— **Oltáregyesületi ügyek.** E hó 13-án a csanád-egyházmegyei papok conferenciát tartottak Mária-Raduán. Meghívták erre Zomora Dániel kanonokot és Soóthy spirituálist. Volt szentségimádás, prédikáció a nép számára s utána euchar. gyűlés. A gyűlés tárgya nagyon épületes és tartalmas volt. Nem lehetne-e ilyen tartani nálunk valahol? Kegyeskedjenek ez ügyhöz hozzá szólni e lap hasábjain.

Csik-Delvéről beiktudott tagsági díjjal 24 k. 28 f. *Györgyfalváról* 8 k. *Atyháról* 22 k. kaptunk. „Az itteni nagyon is szűk természetünk miatt nehezen lehetett egyszerre begyűjteni az egészet. Azonban örömmel adtuk össze fillereinket.“

Tekéről 25 k. 78 f. küldetett s 9 új tagot jelentettek be. „Halottunk egy volt, a kit megkülönböztetett egyleti buzgósággal temettünk el.“ Az elköltözött vagy meghalt tagok neve után bejegyzendő a datum.

Bonchidáról 18 K. 18 f. kaptunk. „Minden hó első vasárnapján a szokott módon kitették az Oltárszentség s kitéve marad d. u. 5 óráig. D. u. 5-kor beharangozás és közös szentségimádás van. Felolvasás az Oltárszentségről a „Szentégek szentsége“ című könyvből, esetleg e helyett szent beszéd stb. A hívek nagyon szeretik a társulatot, buzgón teljesítik kötelezéseiket s gyónást is végeznek havonként.“

Udvarhely-Szt.-Kiváryról 50 K. érkezett be. „Az oltáregylet a vallásosság emelésére jó hatással van. Híveim nemcsak a szentségimádásban buzgó, hanem az egylet megalakulása után többben és szorgalmasabban járnak templomba; gyakrabban és sokan közlölnek minden hó első vasárnapján a szent gyónáshoz és áldozáshoz járulnak, s e napra a főoltárt kizárólag élő virágokkal ékesen feldíszítik. A hitélet fokozatos emelkedését az oltáregylettől méltán várjuk.“

Gy.-Szarhegy. „Örömmel jelenthetem, hogy az idei *Ertesítő* 4. számában jelzett „Engesztelő szt. áldozás“ magasztos gondolatát megszívvelve mi itt zárdánkban a hívek elé terjesztettük az októberi ájtatosság ideje alatt, melynek eredménye szépen nyilvánul.“ Valjon nem lenne-e időszertű a „Közművelődés“ hasábjain a fenn érintett „Engesztelő szt. áldozást“ a lelkeskedő papáság és hívek figyelmébe ajánlani? A papneveldében már egy éve megvan.

Ő *Méltósága* a püspök ur a nov. 9-ki szentségimádás alkalmával megjelent az egyleti gyűlésen, a hol meggyőző szavakkal ajánlotta a gyakori szent áldozást; az új monstanciára 100 K.-t kegyeskedett adni s jelen volt a szt. beszéden és litánián. A papneveldé kápolnája részére pedig négy szép gyertyatartót s egy feszületet a tabernakulum fölé ajándékozott 206 K. értékben. A szentségi Jézus fizesse meg!

Egy plébános ur azt írja „Öröklámpánk spárgával, a monstanciánk dróttal van összekötve.“ Ilyen helyen jó prédikálni egy pár vasárnap az öröklámpáról, annak jelentéséről, magasztos céljáról s végül az utolsó vasárnap tartunk gyűjtést . . . ha nincs pénz, hozzanak a hívek terményeikből; ép így tegyünk a szentségartortó illetőleg. A nép szívesen adja oda a falajtát is ily nemes célra.

Az *Eucharistia* társulat hátralékosai folytatólag: 53. 832, 50. 613., 53. 834., 52. 462., 50. 555., 53. 835., 50. 615., 50. 553 (kitörültelet . . . de 2 K.-val tartozik!) 51. 230., 51. 265., 52. 457., 53. 837., 50. 667 (egy libellus sem jött innét!) 60. 922., 52. 461 (egy libellust sem küldött!) 56, 686. Szíveskedjenek a 2 K.-t beiktudni.

Szivszkedjenek a legutóbbi körlevélben ajánlott „Tabella Renovationis“-t megrendelni, kézzelben van elég. Ara 1 K. 80 f. Megrendeléseinkkel a szegény templomainkat segélyezzük. Még nagyon kevés helyről rendeltek meg. *Ajánlom* a „Hogyan elmékedjünk“ című füzetemet: ára 10 fillér.

Intenőkkel most nem rendelkezem. Az ilyenmül kéréseket előjegyzésbe vettem s ha kapok, azonnal küldök.

— Az „anya”. A „P. K.”-ben olvassunk a következő esetet. A legnagyobb fokú elvetemültség kell ahhoz, hogy egy gyermek kezét az anyjára emelje. Előtt Pécsen egy szegény töpörödött öreg anyóka, aki valamikor szebb napokat látott, de mindenét ráköltötte egyetlen fiára, ki ezt a szülői szeretetet igazán nem érdemli meg, mert lump, kártyás, iszákos, szóval mind az a tulajdonsága megvan, amivel a szülőket szomorítani lehet. Előtte már az anyjának a jegygyűrűjét is. S mikor nem régen részegen hazament, hogy az anyja adjon neki pénzt, mert már nem hiteleznek neki s anyja nem tudott neki pénzt adni, akkor részeg dühében öklét emelte az anyjára és arcába ütött. A szerencsétlen asszony jobb szemé vil gát aligha el nem veszi. A szomszédok egyre biztatják, hogy jelentse már fel ezt a részeg tenevedat.

— Nem tehetem — rendesen ez a felelete, — hiszen a fiam!

I R O D A L O M.

* **ZÁSZLÓNK** Ifjúsági lap. Megindult 1902 szept. 15.

Olvassa katolikus avagy protestáns, torzassa akár az izraelita ifja is: komoly erkölcsi érzület nyer, ismeretköre minden irányban tágul, szépezzék a páratlan illusztrációkon nevelődik. Ilyet nem nyújtott még magyar ifjúsági lap. Az előkelő katolikus írók leszállnak az ifjúsághoz, hogy megfeleljenek a köztö intelmének: „az ifjúság számára jó az, a mi legjobb”. Mikor a dicsekedeteket halljuk, a melyekkel a tanulók és a szülők fogadták e lapot: a mikor összehasonlítjuk azt a folyóiratot eddigi összes ifjúsági lapjainkkal; akkor szégyenkezve kérjük, miért nem is támadt eddig katolikus ember, a ki ilyen vállalatot megindított, ilyen arany tette vállalkozott volna? Nincsen ilyen lap több a mi ifjúsági irodalmunkban!

Három szám fekszik előttünk, egyik szebb a másiknál. Prohászka Ottokár lelkes és eszmékben gazdag zászlóbontása valóra válik. A kopt klastromból a velencei campaniléhez, innen a katolikus tudomány főtérszéke Freiburgba, majd a madridi bikaviadalhoz és a bürokokhoz visznek avatott vezetők és illusztrátorok. Idegen ifjak okos testgyakorlatáról példát vehetünk. Az idegen írók közül a nagy tehetségű, de gyászos emlékeztető Zolát jellemzik óvó szóval. A föld titkaiba is beavat a mindenben jártas Prohászka Ottokár, a ki ez úton is az Istenhez vezet vissza. Közben meg talpraesett tréfára is rákerítjük a sort. Am azért ne gondoljuk, hogy i d e h a z a ne volnánk: a zászlónk is itthon maradt, a mi ed s katolikus feleinknél, m i n d e n jó magyar embernél, magyar hazánkban. Megemlékezünk a haza nagy fiáról, Kosuth Lajosról, az érc Vörösmartyról, az új országházáról és építőjéről, a kolozsvári Mátyás-szoborról, védőszentünkéről Szt.-Imréről és nevelőjéről Szt.-Gellértről, az arcesi puszta-templomról és a katolikus nagygyűlésről meg fiatal társaink egyesületi életéről. Okos emberszeretetre és szerető társulásra tanító elbeszélésekben sincesen hiányunk. Halottainknak egy-egy könyvet szentelünk; így a derék Pintér Kálmánnak, a hazai kegyesrend egyik díszének, a katolikus egyesületi élet egyik oszlopának. Kép-, sakk- és egyéb rejtvények egy-kis fejőrést okoznak. Nemes versenyre hívnak fel tartalmas erőpróba pályázatok. Igazán el sem lehet sorolni, hogy páratlan folyóiratunk mennyit, milyen okos és jó dolgokat nyújt, és milyen formában nyújtja azokat!

A ki ezt a lapot i g y meg tudta indítani és i g y fenn tudja tartani, annak arany a feje és a szive, annak meg kell aranyozni a kezét.

A mai kor még a tanulók kezébe is l a p o t kíván. So-

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Agost.

Szerkesztőtársak: Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.

Nyomatott Papp Györgynél a plisp. lyc. könyvnyomtatóban Gyulafehérvárt.

kat zugolódtam e miatt. Volt rá okom. Most már nincs, engedek, meg vagyok győzve. Legyőzött az a kis folyóirat, melyről most szoltam; és még táu nem is mondtam róla eleget! Minden szülőnek melegen, igaz lélekkel ajánlom ezt a kis lapot.

Megjelen havonként 15-én szép füzetben és ára egész évre 2, mondó két korona. Szerkesztősége: Budapest, Congregátió-ház, VII. kerület, Damjanich-utca, 50 szám.

Erdélyi Károly dr.

* **Értesítés.** Kartársaimat jó előre értesitem, hogy a „K a r á c s o n y i P á s z t o r j á t é k” című művecskemből — Plüspök Urunk Ó Méltóságának kegyes engedélyéből — mindazon róm. kath. iskoláknak, a hová e páztorjáték még nem jutott volna el, s a hol az karácsonykor előadható, ingyen küldhetek 5—10 darabot; 40 fillér megküldése után a könyvecskéket portómentesen küldöm. Naszód, (Beszterce mellett) 1902. november 12-én. Kartársi üdvözléssel: Kovács Nándor kántortanító.

* „Szent József Lapja” címmel Szentéy Alfonz és ifj. Hets Ödön szerkesztésében és kiadásában f. é. december hótól kezdve katolikus társadalmi és jótékonyági folyóirat fog megjelenni, minden hónap 1-én és 16-án 16 oldal terjedelemmel. Hármás célt fog e lap szolgálai. Először is fejleszteni fogja hazánkban Szent Józsefnek utóbbi időben az egész kath. egyháiban nagy lendületet vett kultuszát, a szegénységben élt szent Család fejének életpéldáját álitván a szegények elé. Másodszor a napjainkban már-már elhatalmasodó szocialdemokracia ellenében a keresztény szocializmus eszméjét fogja a „Szent József Lapja” terjeszteni. Harmadszor támogatni fogja a keresztény jótékonyág minden intézményét, különösen a szegények segítségével foglalkozó egyesületeket, melyeknek anyagi támogatást is fo: juttatni. Ezenkívül propagálni fogja a magyar szentek tiszteletét, valamint a görögyszertartású katolikusok érdekét is. A folyóirat előfizetési ára egy egész évre csekély 3 korona; megrendelhető Budapesten, III. nép utca 3. sz. a. Melegen ajánljuk e folyóiratot mindazoknak, kik szent Józsefnek tisztelői s a szegények ügye iránt érdeklődnek: csekély díjért válogatott, szép cikkekkel álló kedves olvasmányt fog e folyóirat gazdagnak és szegénynek nyújtani.

Szerkesztői üzenet.

„Egy státusi tag.” Sajnos, teljesen igaza van abban, hogy lapunk a státusgyűlésről hiányos képet ad. Mi még azzal is megoldhatjuk, hogy sok esetben az a kép hamis is, a tényeknek meg nem felelő. Ezen méltán feltűnő körülménynek egyesegyedüli oka az, hogy lapunknak a státusgyűlésen keressni valója nincsen, a státus mindennemű ügyeit előttünk saisi lepellet fedi el s így a gyűlés lefolyását és státusunk összes működését kolozsvári lapokból kell összeillőznünk. De ez még hagyjan. Hanem ebben az évben az igazgatótanács évi „Jelentés”-ét sem kaptuk meg. Az összes lapoknak szétküldötték pedáns pontosság-gal nekünk azonban — az egyházmegye egyedüli katolikus lapjának — már nem jutott. Így aztán ne tessék csodálkozni, ha az ilyen mellézesek lapunkon nagyon is meglátszanak. Volna még mondani valónk, de elhallgatjuk: még reánk tognak, hogy érzékenykedünk. Hogy a diszközgyűléssel mi van, nem tudjuk. Tessék az előnkséghez fordulni. Szives üdvözlét!

Pénztári üzenet.

Tisztelettel kérjük azon előfizetőket, valamint az erd. róm. kath. irod. társulat pároló és rendes tagjait, kik hátrálékban vannak, hogy ebbeli kötelezettségüknek sziveskedjenek eleget tenni, annnyival is inkább, mert már az év végére jutottunk.

— Főesperesi évi jelentések szerkesztésére szolgáló kész rovatos ívek kaphatók a plisp. lyc. könyvnyomtatóban Gyulafehérvárt.